

ПРИКЛАДИ ВІДНОВЛЕННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧИНІ

¹ Вінницький національний технічний університет;

Анотація

В статті розглянуто приклади університетів, що постраждали через війну та були відбудовані у післявоєнний час. Прикладом таких вищих навчальних закладів є університети Німеччини.

Ключові слова: війна, відбудова, університет, руїни, Німеччина.

Abstract

The article examines examples of universities that were damaged by the war and were rebuilt in the post-war period. German universities are an example of such higher education institutions.

Keywords: war, reconstruction, university, ruins, Germany.

Вступ

Через жахливу війну, яку ніхто не очікував побачити в двадцять першому сторіччі, і масштаби якої вважаються найбільшими з часів Другої світової війни, Україна спіткнулася з проблемами післявоєнного відновлення великої частини країни.

Навчальні заклади по всьому Сходу та Півдні країни піддалися нищівному бомбардуванню ворожої артилерії та авіації, і багато з них були просто зрівняні з землею. Кількість та ступінь руйнування підрахувати сьогодні досить важко, адже на момент написання цієї роботи війна ще не закінчена. Але це більше ніж тисяча пошкоджених та більше сотні повністю знищених закладів. Серед них багато університетів, студенти яких були вимушені переїхати у інші частини країни, щоб продовжити, або ж почати своє навчання, там, де це можливо. Тому, для того щоб майбутні бакалаври та магістри змогли отримати свої дипломи у себе вдома, де провели своє дитинство та шкільні роки, потрібно вже зараз створювати стратегії післявоєнних відновлень університетів. А так як історія людства, нажаль, переповнена війнами та протистояннями, ми вже маємо досвід інших країн та народів. Отже, у цій статті пропоную розглянути, як люди вирішували ці задачі тоді, коли руйнувань було набагато більше, а технології будівництва були менш розвинутими.

Результат досліджень

«Ніч минула, а день настав: тож відкиньмо справи темряви й візьмімося за зброю світла»[1].

Ці слова Мартіна Лютера у промові Еміля Вольфа, коли він вступив на посаду ректора в Гамбурзькому університеті 6 листопада 1945 року, створюють перше враження про ситуацію в німецьких університетах у післявоєнний час, а отже, про період у історії та про тему цієї роботи.

Коли тисячолітній Рейх остаточно розпався, Німеччина лежала під 400 мільйонами тонн уламків і майже половина всіх будинків була зруйнована. Лише на території, яка зараз є Північним Рейном-Вестфалією, кількість квартир зменшилася вдвічі порівняно з довоєнним періодом. Усі залізничні мости через Рейн і Везер були зруйновані, третина мережі Рейхсбан була непридатною для використання.

Звичайно, повсюдне руйнування також торкнулося університетів на німецькій землі. Наприклад, Університет Альберта-Людвіга у Фрайбурзі був серйозно пошкоджений авіаційними нальотами. Тут були знищені будівлі лісгоспу, математичного інституту, мінералогічного інституту та археологічної колекції. Також була спалена університетська церква. Від університетської бібліотеки, залишився лише парадний фасад. Люди оплакували втрату археологічного інституту, мистецтвознавчого та музикознавчого семінару. Крім того, будівлі семінарії етнології та расових досліджень були просто купою уламків. Декількома ударами в конструкцію покрівлі пом'ято купол нової будівлі коледжу, зруйновано академічну читальню. Приміщення студентської профспілки, філософських, педагогічних семінарів, різноманітних лекційних аудиторій, геологічного, географічного та зоологічного інститутів були просто руїнами. Університетська лікарня також стала майже непридатною для використання.

Більшість будівель, які ще існували і могли використовуватися, були без вікон, без віконниць і без можливості опалення. Студенти, професори, державні службовці рятували, що можна було врятувати, а деякі з професорів перенесли лекції та вправи на свої приватні квартири, щоб мати змогу продовжувати викладання в зимовому семестрі 1944/45 рр.

Так само, як університет у Фрайбурзі, університет у Гамбурзі «дуже постраждав від війни і мусив терпіти зяючі рани та жакливі каліцтва»[2], тому святкування повторного відкриття довелося відбутися в музичній залі.

Протилежним прикладом є Університет Людвіга-Максиміліана в Мюнхені, чия велика аудиторія в головній будівлі університету залишилася майже неушкодженою під час Другої світової війни і була однією з небагатьох великих залів, які можна було використовувати в місті Мюнхені.[3] Проте 70 відсотків решти Мюнхенського університету було зруйновано.

Більшість коледжів і університетів більш-менш сильно постраждали від війни. Зважаючи на ці гори завалів, деякі університети навіть зайшли так далеко, що пов'язали вступ на навчання з участю в тримісячній службі з розчищення завалів, яка також включала різні будівельні роботи. Це сталося, зокрема, в Технічному університеті Брауншвейга та Університеті прикладних наук у Ганновері перед літнім семестром 1946 року [4]. В інших університетах ці студентські «будівельні бригади» використовувалися по півроку до 1952 року [5].

Третій післявоєнний ректор Геттінгенського університету професор Райзер зазначив у 1966 році, що з шістнадцяти університетів, восьми технічних коледжів і восьми інших установ у західних зонах лише шість залишилися відносно недоторканими, у той час як шість мали лише 50 відсотків, а вісім лише 25-30 відсотків їхніх будівель могли використовуватися. Зазначається, що решта дванадцять закладів були майже повністю знищені [6]. Університети, які залишилися недоторканими, втратили важливі будівлі, які були тимчасово реквізовані військовим урядом.

У Мюнстері весь університет розмістився на колишньому клінічному відділенні. У Кілі університет використовував будівлі електротехнічної фабрики, яка й сьогодні є центральною частиною університету; лекції проходили на чотирьох кораблях у порту Кіля в зимовий семестр 1945/46 рр., які слугували робочими місцями та гуртожитками для викладачів і студентів [7]. У Кельні, де університет залишився майже недоторканим [8], будівлі університету використовувалися для різних муніципальних потреб. У Бонні досі стояли лише зовнішні стіни університету; Рідкісною іронією було те, що 18 жовтня 1944 року, в річницю його заснування в 1818 році, університет був знищений під час найсильнішого повітряного нальоту на місто.

Якщо ви звернете увагу на інші університети Німеччини ви зрозумієте, що лише університети Ерлангена, Геттінгена, Галле, Гейдельберга, Марбурга та Тюбінгена залишилися відносно неушкодженими. Кілька менших коледжів були повністю знищені, включаючи комерційний коледж у Мангеймі та музичні коледжі в Мюнхені та Карлсруе.

Не інакше було становище університетів і в радянській зоні окупації (СЗО). Грайфсвальдський університет залишився недоторканим, оскільки місто було здано без бою. Університети у Фрайберзі та Галле були непогано підготовлені до нового старту і змогли працювати. Другий Мекленбурзький університет у Ростокі опинився у складнішому становищі, оскільки головний корпус був зайнятий радянськими військами. Крім того, конструкція будівлі особливо не постраждала, за винятком дерматологічної клініки, яка сильно постраждала. Крім того, Університет Ростокі передав 60 тонн книг і навчальних матеріалів як запобіжний захід перед останніми місяцями війни.

Технічний університет у Дрездені, як і все місто, буквально за ніч у лютому 1945 року перетворився на руїни та попіл. Близько 85 відсотків будівель вважалися повністю зруйнованими. Великих втрат зазнав і Лейпцизький університет. Будівель філософського, юридичного та теологічного факультетів уже не було. Значно постраждали медичний і ветеринарний факультети. Розбомблено головну будівлю в центрі міста. Загалом університет мав лише 35 відсотків своєї початкової структури.

Крім Дрездена і Лейпцига, найбільших втрат зазнав Берлінський університет. Більше половини будівель було повністю зруйновано, бібліотеки згоріли, обладнання та лабораторії знищено, цінні та унікальні колекції втрачено. Поважна головна будівля на Унтер-ден-Лінден непомітно вписалася в ландшафт руїн Берліна [9]. Інші будівлі можна було врятувати завдяки мужнім зусиллям окремих людей. 30 квітня 1945 року ветеринару Йоганнесу Добберштейну та іншим співробітникам вдалося переконати німецьких солдатів на даху будівлі факультету ветеринарної медицини скласти зброю і припинити бої. Мюнхенський професор експериментальної фізики та голова Мюнхенського фізичного інституту Вальтер Герлах описав цю ситуацію у своїй промові 14 грудня 1949 року так: «Інтелектуальні передумови – здібності, воля та ідеалізм – також присутні насамперед у нащадків; Матеріальні умови найкраще відповідають рівню 1939 року» [10].

Висновки

Всі ці університети були пізніше відбудовані завдяки невтомній праці студентів, викладачів, та всіх охочих. Частина університетів не лише відбудовувалась багато років але й змінила назву, як наприклад колишній університет Фрідріха-Вільгельма у Берліні став Гумбольдським університетом. Вищі навчальні заклади відновлювались завдяки тим інструментам та матеріалам які були доступні та уціліли після жахливих бомбардувань. Також значну роль у відбудові зіграв план Маршала, який вступив у дію з 1948 року, але стосувався він виключно лише Західної Німеччини. Східна частина ж обходилась своїми силами.

Отже, німецький народ зміг відбудувати свої вищі навчальні заклади у ті часи історії, коли це було зробити найважче за все. Завдяки важкій праці, незламній волі, жаги до знань та бажанню повернути своє життя у правильне русло. Тому я впевнений, що й українці зможуть відродити свої заклади освіти, адже зараз ми маємо сучасні технології, допомогу всього цивілізованого світу, та найсильніше прагнення повернути мир на наші землі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. «Nox praecessit, dies autem appropinquavit; abjiciamus ergo opera tenebrarum et induamus arma lucis» zitiert aus Wolff, Emil: Die Idee und die Aufgabe der Universität. In: Reden der Universität Hamburg. Hamburg 1946. Seite 34.
2. Landahl, Heinrich: Ansprache. In: Landahl, Heinrich und Wolff, Emil: Reden der Universität Hamburg. Gehalten an der Feier zu Wiedereröffnung am 6. November 1945. Hamburg 1946. Seite 12.
3. siehe Universität München: <http://www.lmu.de/conman/index.cfm?path=1267>
4. Maaß, Rainer: Die Studentenschaft der Technischen Hochschule Braunschweig in der Nachkriegszeit. Husum 1998. Seite 59.
5. Wehler, Hans-Ulrich: Folgen des zweiten verlorenen Totalen Krieges 1945 – 1949. In: Deutsche Gesellschaftsgeschichte. Band 4. München 2003. Seite 953.
6. Raiser, Ludwig: Wiedereröffnung der Hochschulen – Ansätze zum Neubeginn. In: Nationalsozialismus und die deutsche Universität. Universitätstage 1966. Berlin 1966. Seite 176.
7. Siehe hierzu <http://www.uni-kiel.de/ueberblick/geschichte.shtml>
8. Die Universitätsgebäude gehörten zu den wenigen noch erhaltenen in der zu 80 Prozent zerstörten Stadt.
9. Kowlaczuk, Ilko-Sascha: Geist im Dienste der Macht. Hochschulpolitik in der SBZ/DDR 1945 bis 1961. Berlin 2003. Seite 105.
10. Gerlach, Walther: Physik und Natur. München 1959. Seite 7.

Азарков Михайло Сергійович — студент групи БМ-19б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії. Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: diamondchariot96@gmail.com

Риндюк Світлана Володимирівна – кандидат технічних наук, доцент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: rundyksv@gmail.com

Aharkov Mykhailo — student of BM-19b group, of construction, civil and environmental engineering. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: diamondchariot96@gmail.com

Svitlana Ryndiuk – PhD, docent of department construction, urban and architectural Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: rundyksv@gmail.com